

Дрозд Олексій Юрійович,
т.в.о. начальника відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
(УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ**

17.10.2019 по праву можна вважати переломним етапом в історії розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності викривачів корупції. Саме цього дня було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції», яким передбачено не просто внесення окремих змін і доповнень до VIII Розділу Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), а викладення його в новій, значно розширеній редакції. Відтепер, окрім однієї ст. 53 Закону, якою вичерпувався увесь обсяг нормативно-правового регулювання державного захисту викривачів корупції, VIII Розділ Закону було доповнено ще дев'ятьма новими статтями (ст. 53¹-53⁹), які детально регулюють порядок подання і розгляду повідомлень викривачів про порушення антикорупційного законодавства, а також окреслюють їх адміністративно-правовий статус. Науково-теоретичний аналіз змісту вказаних статей потребує окремого комплексного наукового дослідження, а тому нижче пропонуємо зосередити свою увагу лише на одній з них.

Мова піде про ст. 53⁹ Закону, що визначає місце та роль уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції щодо захисту викривачів. Аналізована стаття складається всього з двох частин: перша частина окреслює коло повноважень таких підрозділів (осіб) у сфері захисту викривачів корупції; а друга частина визначає їх права та загальні засади підзвітності й підпорядкованості.

Як свідчить дослідницький аналіз змісту ст. 53⁹ Закону, на сьогодні уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції наділені такими повноваженнями у сфері захисту викривачів: 1) організація роботи внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, отримання та організація розгляду повідомленої через такі канали інформації; 2) співпраця з викривачами, забезпечення дотримання їхніх прав та гарантій захисту, передбачених законом; 3) надання працівникам відповідного органу чи юридичної особи або особам, які проходять у них службу чи навчання, чи виконують певну роботу, методичної

допомоги та консультацій щодо повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону та захисту викривачів, проведення внутрішніх навчань з цих питань.

Детально проаналізувавши перелік і зміст наведених вище повноважень, ми можемо зробити висновок про їх неповноту та суперечливий характер.

По-перше, ми вважаємо необґрунтованим обмеження повноважень уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції організацією роботи лише «внутрішніх» каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. Враховуючи той факт, що ч. 1 ст. 1 Закону передбачає обов'язкове створення регулярних каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону не лише спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, але також й «іншими державними органами, установами, організаціями», логічним видається покладання повноважень щодо забезпечення функціонування таких регулярних каналів саме на уповноважені підрозділи (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції.

По-друге, вважаємо за доцільне законодавчо оформити основні межі співпраці уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції із НАЗК. Необхідність такого кроку обумовлена, передусім тим, що згідно Закону НАЗК наділено досить широкими правами та повноваженнями щодо забезпечення функціонування інституту викривачів корупції. Зокрема, на нього покладається здійснення «перевірки дотримання законодавства з питань захисту викривачів, внесення приписів з вимогою про усунення порушень трудових (звільнення, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) та інших прав викривачів і притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, у зв'язку з такими повідомленнями». Також, НАЗК має право «отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб, працівників юридичних осіб публічного права та юридичних осіб, зазначених у ч. 2 ст. 62 Закону, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення вимог Закону щодо захисту викривачів». У випадках виявлення порушення вимог Закону щодо захисту викривачів, НАЗК «вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності». На нашу думку, логічним було б законодавчо оформити обов'язок уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання

та виявлення корупції вчиняти певні дії на виконання перерахованих вище прав і повноважень НАЗК.

Що стосується прав уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, то їх вичерпний перелік закріплено в ч. 2 ст. 53⁹ Закону. Зокрема, зазначені підрозділи (особи) мають право: 1) витребувати від інших структурних підрозділів відповідного органу чи юридичної особи документи, у тому числі ті, що містять інформацію з обмеженим доступом (крім державної таємниці), та робити чи отримувати їх копії; 2) викликати та опитувати осіб, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені викривачем факти, у тому числі керівника, заступників керівника органу, установи, організації; 3) звертатися до НАЗК щодо порушених прав викривача, його близьких осіб; 4) вносити подання керівнику відповідного органу чи юридичної особи про притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності за порушення Закону; 5) виконувати інші визначені законом повноваження, спрямовані на всебічний розгляд повідомлень викривачів та захист їхніх прав та свобод.

Аналіз переліку та змісту перерахованих вище прав, дозволяє нам зробити висновок про їх логічну необґрунтованість та суперечливий характер. Так, з одного боку, частина перерахованих прав має загальний характер і пов'язана з усією сферою діяльності таких підрозділів (осіб), а не лише із роботою з викривачами. Зокрема, мова йде про права, які закріплені в п.п. 1, 2 та 4 ч. 2 аналізованої статті. З іншого боку, в переліку таких прав відсутня згадка про деякі дійсно актуальні права якими варто було б наділити уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Зокрема, мова йде про наділення їх додатковими повноваженнями щодо забезпечення безпеки викривачів, а також щодо захисту їх трудових прав і законних інтересів.

Вище ми лише в загальних рисах окреслили основні недоліки та суперечливі положення законодавчого регулювання діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів корупції. І хоча в цілому крок законодавця в напрямі узаконення діяльності таких підрозділів (осіб) необхідно вважати своєрідним «проривом» у сфері розвитку інституту викривачів, однак на даний час ще ціла низка проблемних аспектів все ще потребує свого розв'язання.